

Από την Α΄ Διεθνή των εργατών, στο Συνδικαλιστικό Κίνημα του 21^{ου} αιώνα:

Ανδρέας Ζαφείρης, συνδικαλιστής, ερευνητής του ΚΕΜΕΤΕ-ΟΛΜΕ, μέλος του Δ.Σ. ΜΑΧΩΜΕ και Πρόεδρος Ινστιτούτου "Φ. Ντοστογιέφσκι" στην Αθήνα.

Τα ζητήματα του εργατικού κινήματος είναι πάντα επίκαιρα ,ιδιαίτερα σήμερα. . Καθώς η ολοένα και πιο έντονα γίνεται αντιληπτή η μεγάλη υποχώρηση του υποκειμενικού παράγοντα και η αναγκαιότητα ανασυγκρότησης του σε επαναστατική βάση, είναι αναγκαίο να συγκεντρωθεί ξανά η συσσωρευμένη θετική και αρνητική εμπειρία. Η ανάγκη η θεωρητική έκφραση του εργατικού κινήματος , ο επιστημονικός σοσιαλισμός , να συνδεθεί με τα πρωτοπόρα τμήματα της εργατικής τάξης

Ο Μαρξ και ο Ενγκελς έδιναν τεράστια σημασία στην πρακτική πάλη των εργατικών ενώσεων της εποχής. Ήδη από τα πρώτα έργα τους εντόπιζαν την σημασία των συνδικάτων στη συγκρότηση της εργατικής τάξης σε τάξη για τον εαυτό της. Στη συνέχεια μετά την ίδρυση της διεθνούς ανέπτυξαν παραπέρα τη θεωρία τους για τα συνδικάτα μέσω της σύγκρουσης τους με τη θεωρία και την πράξη τόσο των αγγλικών συνδικάτων όσο και τον Λασσάλ και Μπακούνιν. Οδηγήθηκαν στο συμπέρασμα ότι η οικονομική πάλη της εργατικής τάξης δεν αρκεί από μόνη της για την κοινωνική απελευθέρωση. Αλλά ότι απαιτείται η σύνδεσή της με την ιδεολογική και πολιτική πάλη , με την πάλη για την εξουσία.

Οι Μαρξ και Ενγκελς τεκμηρίωσαν τη θέση των συνδικάτων στην ταξική πάλη και οι θέσεις αυτές είναι διάσπαρτες στο σύνολο του Μαρξιστικού έργου. Για τον

Μαρξ τα συνδικάτα οργανώνοντας την οικονομική πάλη της εργατικής τάξης αποτελούν και σχολεία της συνολικότερης πολιτικής πάλης καθώς *«αν υποχωρούσαν άνανδρα στην καθημερινή σύγκρουσή τους με το κεφάλαιο, θα αποδεικνύονταν ανίκανοι να επιχειρήσουν ένα οποιοδήποτε πλατύτερο κίνημα»*. Ιδιαίτερη σημασία δίνουν στην πάλη για τα μισθολογικά ζητήματα καθώς *«το ανώτατο όριο του κέρδους αντιστοιχεί στο φυσικό κατώτατο όριο του μισθού»*.

Οι Μαρξ και Ενγκελς χρησιμοποιούσαν τον όρο *«πρακτικοοικονομική πάλη»* αν και όπως θα γράψει ο Ενγκελς το 1890, στα πρώτα χρόνια, δηλαδή στη δεκαετία του 1840, έβλεπαν την οικονομική πάλη μονόπλευρα. Ήδη στην *«αθλιότητα της φιλοσοφίας»* ο Μαρξ αντέκρουσε τις απόψεις του Προυντόν, που θεωρούσε την οικονομική πάλη και τα συνδικάτα επιβλαβή για την εργατική τάξη. Ενώ στο *«Μισθός, τιμή και κέρδος»* τόνιζε ότι χωρίς την συνδικαλιστική πάλη η εργατική τάξη *«θα ξέπεφτε στην κατάσταση μια άμορφης μάζας από αφανισμένους φτωχούς διαβόλους που τίποτα δεν μπορεί να τους σώσει»*. Αντιτάχθηκαν ενάντια στις θεωρίες και στις πρακτικές τόσο της υποτίμησης όσο και της υπερτίμησης της οικονομικής πάλης.

Τα συνδικάτα της εργατικής τάξης είναι προϊόν του καπιταλισμού που έφτασε σε ένα συγκεκριμένο επίπεδο ανάπτυξης. Από τον 14^ο αιώνα που πρωτοεμφανίστηκε η τάξη των σύγχρονων μισθωτών εργατών, έως το 1824 όπου η εργατική τάξη κατέκτησε το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθε, και για να χρησιμοποιήσουμε τα λόγια του Ενγκελς, *«πέρασαν πέντε ολόκληροι αιώνες ανείπωτης καταπίεσης, στυγνής εκμετάλλευσης»*. Ενώ ο Μαρξ σημειώνει, στο *«Κεφάλαιο»*, τόμος 1, σελ 7,63, ότι η

νομοθεσία, η σχετική με τη μισθωτή εργασία «εξ αρχής απέβλεπε στην εκμετάλλευση του εργάτη και... εγκαινιάζεται στην Αγγλία το 1349 με το *statute of labourers* (καταστατικό για τους εργάτες) του Εδουάρδου Γ'. Στη Γαλλία, στο καταστατικό αυτό αντιστοιχεί η *ordonnance* (διάταγμα) του 1350 που εκδόθηκε εξ ονόματος του βασιλιά Ιωάννη». Οι νόμοι που απαγόρευαν την ελεύθερη συνδικαλιστική δράση καταργήθηκαν στην Αγγλία το 1824, στη Γαλλία το 1884 και στη συνέχεια και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Τα πρώτα συνδικάτα διατήρησαν ορισμένες από τις ιδιότητες των συντεχνιών πχ το στοιχείο της αλληλοβοήθειας των μελών τους. Αρχικά οργανώθηκαν κατά επάγγελμα και πόλη. Οι πρώτες αυτές ενώσεις χαρακτηρίστηκαν από τον Λένιν «γιγάντια πρόοδος της εργατικής τάξης, ένα πέρασμα από την διασπορά και την αδυναμία των εργατών στα πρώτα στοιχεία της ταξικής συνένωσης».

Το επόμενο δύσκολο βήμα ήταν η συνένωση τους σε πανεθνικό επίπεδο. Αυτό έγινε με δύο διαφορετικούς τρόπους. Ο ένας χαρακτηριστικός για τις χώρες της βόρειας και κεντρικής Ευρώπης ήταν η μετατροπή των τοπικών σε **πανεθνικές ενώσεις κατά επάγγελμα, με τοπικά παραρτήματα**. Ο άλλος χαρακτηριστικός για τις χώρες της νότιας Ευρώπης είναι η **ομοσπονδιακή συνένωση των τοπικών ενώσεων με παράλληλη διατήρηση της οργανωτικής τους αυτοτέλειας**. Η πρώτη συνένωση έγινε το 1834 στην Αγγλία, στην Grand National με 500.000 μέλη. Στη Γερμανία διεξάγεται σκληρή πάλη ανάμεσα στα αστικής κατεύθυνσης συνδικάτα των Hirsch και Duncker που υποστηρίζουν μόνο την οργάνωση σε τοπικό επίπεδο, στους Λασαλικούς ηγέτες που υποστήριζαν μια αυστηρά συγκεντρωτική κεντρική

οργάνωση και τους Μαρξ και Ενγκελς που υποστήριζαν τα «Διεθνή επαγγελματικά συνδικάτα» των Λιμπκνεχτ και Μπεμπελ που οργανώνονταν σε πανεθνικές ενώσεις κατά επάγγελμα. Ο Μαρξ σε γράμμα του στον αρχηγό των Λασαλικών γράφει *«ότι αφορά στο σχέδιο καταστατικού...τονίζω ότι η συγκεντρωτική οργάνωση όσο κι αν ενδείκνυται για μυστικές ενώσεις αντίκειται στην ουσία των συνδικάτων»*.

Παράλληλα ο Μαρξ ασκεί κριτική στη θεωρία και την πράξη μπακουμιστών που προωθούσαν κυρίως την τοπική οργάνωση και το πολύ μια χαλαρή σύνθεση σε πανεθνικό επίπεδο. Χάρη στους δύο θεωρητικούς στη Γερμανία δίπλα στις κεντρικές ενώσεις κατά επάγγελμα δημιουργούνται και κλαδικές ενώσεις. Για πρώτη φορά γίνονται δεκτοί ειδικευμένοι και ανειδίκευτοι, άνδρες και γυναίκες. Το 1870 στα συνδικάτα αυτά εγγράφονται οι πρώτες χίλιες εργάτριες.

Στη Βαλκανική η επαναστατική τότε σοσιαλδημοκρατία κατόρθωσε να δημιουργήσει ανώτερες μορφές συνδικαλιστικής οργάνωσης σχετικά νωρίς. Στη Σερβία το 1900 τα συνδικάτα ήταν ήδη οργανωμένα σε πανεθνικό επίπεδο. Στη Βουλγαρία ο πρόεδρος του συνδικάτου των τυπογράφων της Σόφιας Γκέργκι Δημητρόφ, έδωσε με επιτυχία τη μάχη για την οργάνωση των συνδικάτων σε εθνική κλίμακα.

Στις χώρες της νότιας Ευρώπης προτιμήθηκε η ομοσπονδιακή μορφή συνένωσης. Στη Γαλλία η CGT ιδρύθηκε το 1895. Στις χώρες του νότου (Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία) είχαν ιδιαίτερη επιρροή οι ιδέες του Μπακούνιν. Σύμφωνα με αυτές τα συνδικάτα αποτελούν την μοναδική οργάνωση της εργατικής τάξης τα οποία δεν πρέπει να

ασχολούνται με ζητήματα όπως οι μισθοί ή η πολιτική αλλά με την ανατροπή του αστικού κράτους. Για αυτό και σε αυτές τις χώρες κυριαρχεί, εκείνη τη περίοδο, η χαλαρή πανεθνική σύνδεση. Στην Ελλάδα αυτή τη μορφή οργάνωσης προώθησε κυρίως η φιλελεύθερη αστική τάξη μέσω του βενιζελισμού, ο οποίος πρωτοστάτησε στην ίδρυση των εργατικών κέντρων.

Στην Αγγλία παρατηρείται η πρώτη κρίση του συνδικαλιστικού κινήματος, όταν τα πανεθνικά συνδικάτα μετατρέπονται σε οργανώσεις της εργατικής αριστοκρατίας. Ο Ενγκελς σε ένα γράμμα του (το 1885) θα καταγγείλει την κατάσταση αυτή *«Η κρίση θα βάλλει τέλος στα παλιά συνδικάτα, κράτησαν τον συντεχνιακό τους χαρακτήρα που γίνεται καθημερινά πιο ανυπόφορος»*. Έτσι μπαίνουν οι βάσεις για την ανάπτυξη μιας καινούριας μορφής οργάνωσης με βάση την αρχή της παραγωγής, τα βιομηχανικά συνδικάτα. Τα συνδικάτα αυτά κυριαρχούν αρχικά στη Γερμανία στο συνέδριο του Halberstadt το 1892. Αυτή η μορφή οργάνωσης αντανάκλασε την έντονη διαπάλη ανάμεσα στην ρεφορμιστική και την επαναστατική αντίληψη.

Η Γ' διεθνής τάχθηκε από την ίδρυσή της κίολας υπέρ αυτής της μορφής οργάνωσης, (με βάση την αρχή παραγωγής) . Ο Λοζοφσκι στην εισήγηση του στο 5^ο συνέδριο της Κ.Δ. , το 1923 αναφέρει *« οι συντεχνιακές τάσεις δεν καταπολεμούνται όσο πρέπει από τα κόμματα μας, παρά το γεγονός ότι τέτοιες τάσεις υπάρχουν στα συνδικάτα μας»*. Ο Λοζόφσκι είχε δίκιο τέτοιες τάσεις υπήρχαν σε μια σειρά από χώρες. Για παράδειγμα το νεαρό Κ.Κ. Γερμανίας πρόβαλε το σύνθημα της φυγής από τα αντιδραστικά συνδικάτα και της οργάνωσης στη βάση των αυτόνομων συνδικάτων κατά εργοστάσιο.

Καθοριστική εδώ υπήρξε η παρέμβαση του Λένιν. Παράλληλα η Κ.Δ. προειδοποιούσε για την αποφυγή κάθε μηχανιστικής μεταφοράς εκεί που οι συνθήκες δεν ήταν ώριμες. Χαρακτηριστικό παράδειγμα οι αποτυχημένες προσπάθειες το ΚΚΕ στη δεκαετία του '20.

Τα οργανωτικά αυτόνομα συνδικάτα εμφανίστηκαν παντού με την προτροπή των επιχειρηματιών. Στις ΗΠΑ ήδη από το 1886 οι καπιταλιστές ενισχύουν τις « company unions ». Στο διάστημα του μεσοπολέμου οι «βιομηχανικοί εργάτες του κόσμου» (IWW), έδωσαν σκληρή μάχη εναντίον τους. Τέτοια συνδικάτα υπάρχουν και σήμερα, τόσο στις ΗΠΑ όσο και στην Ιαπωνία , όπου είναι και η κυρίαρχη μορφή. Αυτόνομα εργοστασιακά συνδικάτα δημιουργήθηκαν και από τα κάτω σαν αποτέλεσμα της κυριαρχίας του ρεφορμισμού και της γραφειοκρατίας. Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να συγχέονται αυτά με τα εργοστασιακά συμβούλια , τα οποία δεν είναι συνδικαλιστικά όργανα αλλά επιτροπές , που εκλέγονται στο εργοστάσιο ή στον τόπο δουλειάς και βασικό τους περιεχόμενο τον εργατικό έλεγχο της παραγωγής.

Τα εργοστασιακά συμβούλια ξεπήδησαν στη φωτιά των επαναστάσεων του 1905 και του 1917 και τόσο ο Λενιν όσο και άλλοι θεωρητικοί του μαρξισμού, όπως παραδείγματος χάρη ο Γκραμσι, τα έβλεπαν ως έμβρυα της εργατικής εξουσίας. Όπως συμβαίνει με κάθε μορφή συγκρότησης εργατικής τάξης το περιεχόμενό τους ορίζεται τελικά από τον γενικότερο συσχετισμό στα πλαίσια της ταξικής πάλης. Έτσι, για παράδειγμα στη Γερμανία μετά την ήττα της επανάστασης το 1918 τα συμβούλια μετατράπηκαν σε όργανα ταξικής συνεργασίας.

Η ανάπτυξη του συνδικαλιστικού κινήματος στην Ελλάδα ακολούθησε παράλληλους δρόμους με τις άλλες χώρες. Η πρώτη απεργία έγινε στα 1826 στο εθνικό τυπογραφείο στο Ναύπλιο. Το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι κατοχυρώθηκε στο Σύνταγμα το 1864 αλλά ο ποινικός κώδικας απαγόρευε την απεργία. Το πρώτο σωματείο ιδρύθηκε στη Σύρο το 1879. Ενώ το 1908 ιδρύεται η Φεντερασιόν στη Θεσσαλονίκη. Μέχρι το 1918 δεν υπάρχουν κεντρικές ή ομοσπονδιακές πανελλαδικές συνενώσεις. Η αστική τάξη φαίνεται να προτιμά την μορφή των Εργατικών Κέντρων.

Είναι οι επαναστατικές μαρξιστικές ιδέες που επιβάλλουν , το 1918 την ίδρυση της ΓΣΣΕ, με 214 σωματεία και 65.000 μέλη . Στο άρθρο 2 του καταστατικού της αναφέρεται ρητά : « σκοπός της ΓΣΣΕ είναι : β) να ενώσει όλες τις επαγγελματικές εργατικές ενώσεις έξω από κάθε αστικήν επιρροήν ... δια την πάλην των τάξεων και δια την κατάργησιν παντός είδους εκμεταλλεύσεως». Ιδιαίτερα σημαντική είναι και η εμπειρία του εργατικού ΕΑΜ στη διάρκεια της κατοχής.

Τόσο στη χώρα μας, όσο και παγκόσμια στη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα η ιστορία του συνδικαλιστικού κινήματος θα είναι μια ιστορία αδιάκοπης πάλης γραμμών ανάμεσα στον επαναστατικό μαρξισμό από τη μια και στη γραμμή της ταξικής συνεργασίας από την άλλη.

Έχει νόημα σήμερα η έννοια της εργατικής τάξης ; Έχει αντίκρισμα στην κοινωνική πραγματικότητα; Και πόσο έχει βαρύνει πάνω στο συνδικαλιστικό κίνημα η απώλεια κύρους του σοσιαλισμού; Παρά τις διάφορες θεωρίες για το τέλος της εργατικής τάξης οι οποίες καθόλου σύγχρονες δεν είναι , από την εποχή του Μαρξ μέχρι

σήμερα , η εργατική τάξη όχι απλά έχει πολλαπλασιαστεί , ποσοτικά και ποιοτικά αλλά αποτελεί σήμερα το 50% του πληθυσμού του πλανήτη.

Σύμφωνα με την «Έκθεση για την παγκόσμια εργασία», που δημοσιεύτηκε στη Γενεύη το 2013 από το Διεθνές Ινστιτούτο Εργασιακών Σπουδών, η εργατική τάξη στον πλανήτη ανέρχεται σε 3 δις εργαζομένους περίπου , στην οποία θα πρέπει να συμπεριλάβουμε και πάνω από 200 εκατομμύρια ανέργους. Το 1980 η εργατική τάξη ανερχόταν σε 1,2 δις εργαζομένους. Την ίδια στιγμή η υποχώρηση των σοσιαλιστικών ιδεών έχει την αντανάκλασή της στο συνδικαλιστικό κίνημα.

Οι αλλαγές που συντελέστηκαν στην περίοδο 1989-1991, επέφεραν ραγδαίες ανακατατάξεις στο διεθνές εργατικό συνδικαλιστικό κίνημα και τις οργανώσεις του.

Από το 1945 και μέχρι το τέλος περίπου της δεκαετίας του 1980 η Παγκόσμια Συνδικαλιστική Ομοσπονδία (ΠΣΟ) κυριαρχούσε στα μαζικά κινήματα της εργατικής τάξης.

Η ΠΣΟ ιδρύθηκε στο Παρίσι. Το πρώτο ιδρυτικό Συνέδριό της έγινε το 1945. Στην ίδρυσή της συμμετείχαν οι Γενικές Συνομοσπονδίες όλων των χωρών του κόσμου που μέχρι εκείνη την περίοδο είχαν ιδρυθεί και λειτουργούσαν στις χώρες τους.

Με την έναρξη της περιόδου του ψυχρού πολέμου και με πρωτοβουλία των αμερικανικών συνδικάτων (AFL-CIO) αποχώρησαν από την ΠΣΟ ορισμένες Συνομοσπονδίες και στις αρχές της δεκαετίας του 1950 ίδρυσαν τη «Διεθνή Συνομοσπονδία Ελεύθερων Συνδικάτων» (ΔΣΕΣ), ένα πιστό όργανο του διεθνούς κεφαλαίου και των κυβερνήσεων των ισχυρών ιμπεριαλιστικών χωρών. Από

την ίδρυσή της μέχρι και τα μέσα της δεκαετίας του 1990 στον χρονιατικό οικονομικό προϋπολογισμό της CIA υπήρχε πάντοτε σημαντικό κονδύλι για την ενίσχυση της ΔΣΕΣ.

Σαν διάσπασή της προέκυψε η Παγκόσμια Συνομοσπονδία Εργασίας (ΠΣΕ) που σύμφωνα με την ιδρυτική της διακήρυξη υιοθετούσε σοσιαλδημοκρατικές αντιλήψεις.

Από τις τρεις αυτές Διεθνείς Συνδικαλιστικές Οργανώσεις, η Παγκόσμια Συνδικαλιστική Ομοσπονδία (ΠΣΟ) με πάνω από 400 εκατομμύρια μέλη διαδραμάτισε τον πιο σημαντικό ρόλο τός στην κατοχύρωση και διεύρυνση των εργατικών διεκδικήσεων στις καπιταλιστικές χώρες όσο και στην υπεράσπιση εθνικοαπελευθερωτικών κινήματων και συνδικαλιστικών οργανώσεων που δρούσαν σε δύσκολες και αντίξοες συνθήκες.

Στη δεκαετία του '90 η ΔΣΕΣ κερδίζει συνεχώς έδαφος με τη στήριξη των πολυεθνικών και μονοπωλιακών μηχανισμών, ενώ η ΠΣΟ χάνει συνεχώς δυνάμεις και φτάνει στα πρόθυρα της διάλυσης. Τότε, με πρωτοβουλία των συνδικάτων της Κούβας, της Συρίας, της Λιβύης, της Παλαιστίνης, του Ιράκ, της Νότιας Αφρικής, της Ινδίας, του Βιετνάμ και ορισμένων μικρότερων οργανώσεων από τη Λατινική Αμερική, την Ασία και τη Μέση Ανατολή αποφασίστηκε η σύγκληση του 13ου Συνεδρίου, στη μόνη χώρα που δέχτηκε να το φιλοξενήσει, στη Συρία (Νοέμβρης 1994).

Από τότε η ΠΣΟ ξεπέρασε τον κίνδυνο διάλυσης και ισχυροποιήθηκε: Τον Οκτώβρη του 2016 πραγματοποιήθηκε στο Ντερμπάν της Νότιας Αφρικής το 17ο Συνέδριο με τη παροσία συνέδρων από

συνδικαλιστικές οργανώσεις από 111 χώρες (101 το 2011).

Στην Ελλάδα η μνημονιακή πραγματικότητα και οι αντίστοιχες καπιταλιστικές αναδιαρθρώσεις και ειδικά στις εργασιακές σχέσεις, όπως η μερική απασχόληση, η σταδιακή κατάργηση του 8ώρου κλπ., όξυναν ακόμη περισσότερο την αναντιστοιχία της δομής, ανα ειδικότητα, του συνδικαλιστικού κινήματος σε σχέση με τις αλλαγές μεταξύ κλάδων και τομέων της οικονομίας.

Ακόμη και σήμερα, κυρίως στο δημόσιο τομέα, στις ΔΕΚΟ, αλλά και σε τμήματα του ιδιωτικού τομέα, κυριαρχεί αυτή η μορφή. Π.χ., στην ΕΥΔΑΠ εργάζονται λίγο πάνω από 2.000 μόνιμοι εργαζόμενοι. Αυτοί είναι οργανωμένοι σε 11 συνδικάτα, τα περισσότερα των διάφορων ειδικοτήτων. Ταυτόχρονα, υπάρχει άρνηση των ΔΣ να δεχτούν στη δύναμή τους εκατοντάδες εργαζομένους που δουλεύουν στην εταιρία μέσω εργολάβων ή άλλους με 8μηνη ή 5μηνη σύμβαση.

Κοντά σε αυτό, έχουμε εδώ και δεκαετίες την πολυδιάσπαση, τον κατακερματισμό του συνδικαλιστικού κινήματος. Π.χ., στον κλάδο των Τροφίμων υπάρχουν 10-11 ομοσπονδίες.

Ο χαμηλός βαθμός της συνδικαλιστικής οργάνωσης, η ένταξη στις γραμμές της εργατικής τάξης νέων δυνάμεων, κατά κανόνα με ελαστικές σχέσεις, η τρομακτική αύξηση της ανεργίας, ο κατακερματισμός, δημιούργησαν μια νέα, σύνθετη κατάσταση. Όλα αυτά, σε συνδυασμό με την απόλυτη ενσωμάτωση των συνδικαλιστικών παρατάξεων των κυρίαρχων κοινοβουλευτικών κομμάτων στη στρατηγική του κεφαλαίου και της ΕΕ, έχει οδηγήσει τα τελευταία 3 χρόνια σε στασιμότητα το συνδικαλιστικό

κίνημα, το οποίο την περίοδο 2010-15 είχε μια σαφέστατα πιο δυναμική παρουσία.

Στα δυο κορυφαία όργανα του συνδικαλιστικού κινήματος (ΓΣΣΕ-ΑΔΕΔΥ) κυριαρχούν οι δυνάμεις που προωθούν τη γραμμή του κοινωνικού εταιρισμού, της ταξικής συνεργασίας. Οι δυνάμεις αυτές δεν κυριαρχούν μόνο γιατί βάζουν σε κίνηση ολόκληρους μηχανισμούς, αξιοποιούν την εργοδοσία ή τις πελατειακές σχέσεις με την κυβέρνηση, τους εκβιασμούς, τις συναλλαγές, τις νοθείες. Αλλά και γιατί η απουσία ρεαλιστικής εναλλακτικής πρότασης σε κεντρικό πολιτικό επίπεδο εγκλωβίζει την εργατική τάξη σε λογικές διαχείρισης.

Ο κυβερνητικός/εργοδοτικός συνδικαλισμός ενισχύθηκε σημαντικά με την προσχώρηση των συνδικαλιστικών δυνάμεων του ΣΥΡΙΖΑ σε αυτόν, ενώ από τη άλλη, η πολυδιάσπαση των συνδικαλιστικών δυνάμεων που αναφέρονται στο ταξικό προσανατολισμό δεν επιτρέπει την αποτελεσματική συγκρότηση ενός πόλου ανάσχεσης.

Η αστική ιδεολογία γεννιέται αυθόρμητα μέσα στους οικονομικούς αγώνες καθώς η ιδεολογική πάλη απέναντι της δεν μπορεί να προκύψει αυθόρμητα αλλά προϋποθέτει την ύπαρξη συνειδητής οργανωμένης πρωτοπορίας. Η υπόκλιση στο αυθόρμητο και στον οικονομισμό δεν είναι μονόδρομος. Σύμφωνα με τη μαρξιστική αντίληψη δεν υπάρχει κοινωνικό κίνημα που να μην είναι ταυτόχρονα και πολιτικό και κανένα πολιτικό που να μην είναι ταυτόχρονα και κοινωνικό. Η επιστροφή στο μαρξιστικό έργο, όχι με όρους δογματισμού αλλά επαναστατικής επικαιροποίησης είναι το μεγάλο στοίχημα για το αύριο του συνδικαλιστικού κινήματος.

Στο συνέδριο της Α διεθνούς το 1866 στις αποφάσεις του συνεδρίου που θα συντάξει ο Μαρξ τονίζεται «τα συνδικάτα περιορίζονται από τη μια στις απαιτήσεις της καθημερινής πάλης, σε μέσα ενάντια στις συνεχείς επιθέσεις του κεφαλαία , με μια λέξη σε ζητήματα του μισθού και του χρόνου εργασίας. Από την άλλη πρέπει τώρα να μάθουν να δρουν συνειδητά σαν κέντρα οργάνωσης της εργατικής τάξης προς το συμφέρον της πλήρους χειραφέτησης τους. Τώρα πρέπει να υποστηρίζουν κάθε πολιτικό και κοινωνικό κίνημα που έχει τις ίδιες κατευθύνσεις».